

Horsens Kommune

Pædagogiske læreplaner

Dagtilbud Hovedgård

Tema: Hverdagsrutiner

Indhold:

Indledning:.....	3
Hvad siger loven?	5
Temaernes overordnede læringsmål:	6
Alsidig personlig udvikling:	6
Sociale kompetencer:	6
Sproglig udvikling:.....	6
Krop og bevægelse:	7
Natur og naturfænomener:.....	8
Kulturelle udtryksformer og værdier:.....	8
Den lokale forankring af læreplanstemaerne i Dagtilbud Hovedgård:	8
Enkelte nedslag i rammesætningen:	9
En hverdagsrutine defineres som:.....	10
Hvad har vi arbejdet med?	14
Sammenhæng:.....	14
Måltidet:	14
Modtagelse og afhentning af børn:.....	14
Garderoben:	15
Badeværelsesrutiner:	15
Mål – Læringsmål:	16
Måltidet:	16
Modtagelse og afhentning af børn:.....	16
Garderoben:	16
Badeværelsesrutiner:	17
Tiltag:	17
Måltidet:	17
Modtagelse og afhentning af børn:.....	18
Garderoben:	18
Badeværelsesrutiner:	21
Tegn:	22
Måltidet:	22
Modtagelse og afhentning af børn:.....	22

Garderoben:	22
Badeværelsesrutiner:	22
Evaluering:	23
Måltidet:	23
Modtagelse og afhentning af børn:	25
Garderoben:	25
Badeværelsesrutiner:	26
En faglig standard	27
FAGLIG STANDARD – TEAM: Naturbørnehaven	28
Erfaringer til det fortsatte arbejde med pædagogiske læreplaner:	29
Konklusion:	30
Fortsatte overvejelser:	32

Indledning:

Dette er en evaluering af arbejdet med de pædagogiske læreplaner i 2017, for Dagtilbud Hovedgård. De pædagogiske læreplaner er blot ét blandt mange indsatsområder for den daglige pædagogiske praksis. Blandt overskrifterne for de øvrige pædagogiske indsatser i Dagtilbud Hovedgård, skal nævnes:

- "Vi Lærer sprog, 0-2 årige" – nationalt forskningsprojekt
- Styrket sammenhæng for 4-8 årige, med særligt fokus på den gode overgang fra børnehave til skole

- Personlig mestring og konflikthåndtering
- Trivsel
- KOM UD I DAG - Kompetenceudvikling i dagtilbud
- NUSSA – Neuroaffektiv udviklingspsykologisk struktureret social aktivitet
- Sproghandleplan for hele organisationen
- Inklusion

Det pædagogiske fundament for personalet i forhold til børnenes læreprocesser og deres relationer til børnene, bygger på følgende grundlæggende børnesyn:

- Alle børn vil gerne lykkes.
- Børn gør det rigtige, hvis de kan – og ved hvordan.
- Børn der kan opføre sig ordentligt, gør det.
- Børn kan udvikles – med de voksnes hjælp.

Det betyder altså, at personalets relationskompetencer viser sig ved, at de gør sig umage med at aflæse og "kode" børnenes intentioner, og at de er detektiver i at forstå, hvad børnene vil dem. Personalet er nysgerrige på, at kunne "se bag" børnenes adfærd. De ved, at børnene har brug for den voksnes hjælp til at øve sig i det, børnene ikke har lært endnu.

Dette ses bl.a. ved, at personalet:

- Tilrettelægger positive læreprocesser på et reflekteret, videns- og evidensbaseret grundlag.
- Er lyttende, afventende og positive i barn/voksenrelationen.
- Er nærværende, interesserede og tydelige.
- Eksperimenterer, undersøger og ser nøje efter.
- Går i børnenes fodspor ved at fange det, der optager børnene og herigennem gør dem foretagsomme og nysgerrige. Kan følge børnenes spor.
- Er bevidste om arbejdet med læringsrummet, at læring foregår igennem leg og i samspillet med hinanden.
- Har viden om hvordan læring foregår, og hvornår den voksne læringsmæssigt går foran, går ved siden af- eller går bagved barnet.
- Guider og bekræfter børnenes handlinger, er anerkendende og skubber på, i nærmeste udviklingszone (NUZO).

Hvad siger loven?

Dagtilbudsloven stiller krav om, at alle dagtilbud, offentlige såvel som private, skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 0-6 år, inden for følgende 6 temaer:

- Alsidig personlig udvikling
- Sociale kompetencer
- Sproglige kompetencer
- Krop og bevægelse
- Naturen og naturfænomener
- Kulturelle udtryksformer og værdier

En pædagogisk læreplan skal give rum for leg, læring og udvikling - og tage højde for børnegruppens sammensætning. Endvidere skal læreplanen tage højde for relevante pædagogiske metoder, aktiviteter og eventuelle mål, der opstilles og iværksættes i forhold til arbejdet med inklusion.

Temaernes overordnede læringsmål:

De overordnede læringsmål for de 6 temaer er, at den pædagogiske praksis og børnemiljøet giver mulighed for, at børnene udvikler handlekompetencer i forhold til:

Alsidig personlig udvikling:

- En positiv selvforståelse med selvværd og selvtillid
- Viden, fantasi, kreativitet og initiativ
- Kompetencer til at forstå og håndtere følelser
- Robusthed til at modstå forandringer

Sociale kompetencer:

- At møde andre anerkendende og respektfuldt
- At kunne indgå i- og bidrage til forpligtende fællesskaber
- At kunne etablere, indgå i- og vedligeholde venskaber

Sproglig udvikling:

- At udvikle sprog og skriftsprog gennem nærværende kommunikative voksne
- At udvikle sprog gennem leg og samvær
- At udvikle lyst og mod på at bruge sproget og skriftsproget kreativt og eksperimenterende i dialogen og kontakten med omverdenen

- Der har i 2017 været arbejdet intensivt med forskningsprojektet "Vi lærer sprog for 0-2 årige". Temaerne for dette arbejde har desuden været udfoldet til de 3-5 årige også.
- Derudover har sproghandleplanen for Dagtilbud Hovedgård som overordnet mål, at børn der i sprogvurderingerne scorer fokuseret og særlig indsats, skal rykkes et niveau op.
- Metoderne er bl.a. Hit Med Lyden og multimodalkufferter

Krop og bevægelse:

- At udvikle glæde ved, at eksperimentere med- og bruge kroppen
- At videreudvikle motoriske færdigheder i leg og tilrettelagte aktiviteter
- At have fokus på fysisk sundhed, hygiejne og bevægelse

Natur og naturfænomener:

- At udvikle glæde ved at færdes i, udforske, sanse og lege i naturen
- At være nysgerrige på- og få læring om livsforhold i naturen
- At opnå selvtillid og koncentrationsevne
- At udvikle respekt for naturen

Kulturelle udtryksformer og værdier:

- At eksperimentere med, øve sig i- og afprøve sig selv i forhold til et bredt spekter af kulturelle udtryksformer, såsom musik, drama og kreative processer
- At udvikle respekt og forståelse for forskelligheder, levevis og familieformer

Den lokale forankring af læreplanstemaerne i Dagtilbud Hovedgård:

Den overordnede rammesætning for arbejdet med pædagogiske læreplaner har, for 2017, set således ud:

- a) Pædagogiske temaer drøftes løbende i organisationen. I det lokale MED-udvalg (LMU), drøftes i efteråret 2016, hvilket pædagogisk fokus/tema, der skal afspejle sig i arbejdet med de pædagogiske læreplaner i 2017. Det besluttes at fortsætte med temaet hverdagsrutiner.
- b) På bestyrelsesmødet i januar 2017, præsenteres bestyrelsen for den samlede evaluering af arbejdet med de pædagogiske læreplaner for 2016. Denne godkendes, og efterfølgende debatterer bestyrelsen tema og tilgang for arbejdet det kommende år.
- c) På et personalemøde i januar 2017, gennemgår de enkelte team deres evalueringer af arbejdet med pædagogiske læreplaner for det samlede personale. Den samlede evaluering præsenteres også, og derigennem introduceres dagplejerne til temaet "**høj pædagogisk kvalitet i hverdagssituationer**".
- d) Institutionspersonalet målsætter sig specifikt i 4-6 læreplanseksperimenter, 2-3 pr. halvår. Dette gøres på to teamplanlægningsmøder som afholdes i januar og august måned. Dagplejerne målsætter sig også i 4 læreplanseksperimenter 2 gange årligt. Dette gøres individuelt i forhold til egen børnegruppe, eller fælles med sine kolleger i den legestuegruppe, man som dagplejer er tilknyttet. Det aftales endvidere, at de personer, som arbejder intensivt med forskningsprojektet "vi lærer sprog for 0-2 årige", skal udarbejde 1 læreplanseksperiment pr. halvår.
- e) Når læreplanen er udarbejdet afholdes *pædagogisk møde* eller *legestuegruppemøde*, hvor de enkelte team/legestuegrupper og ledelsen giver feedback, sparring og videndeler med hinanden. Dette sker to gange årligt.
- f) Der evalueres løbende på arbejdet med læreplanerne. Der aftales midtvejs- og slutevalueringer – desuden drøftes arbejdet på ugentlige teammøder eller i legestuegrupperne. Ledelse kan deltage på teammøder og i legestuegruppemøder for at understøtte personalet i arbejdet med pædagogiske læreplaner.
- g) Med udgangen af året udarbejdes en samlet skriftlig evaluering. Denne præsenteres for bestyrelsen i 1. kvartal 2018.
- h) Vi vil fortsat øve os i at udarbejde faglige standarder på baggrund af de erfaringer, læreplanseksperimenterne giver. Dette for at sikre at arbejdet med de pædagogiske læreplaner giver varig fornyelse i den pædagogiske hverdag.

Enkelte nedslag i rammesætningen:

a):

For institutionspersonalet er 2017 det andet år med hverdagsrutiner som rammen for pædagogiske læreplaner. For dagplejen er det helt nyt. De har, ligesom institutionen, tidligere været vant til, at udarbejde en pædagogisk læreplan ud fra ét af de 6 overordnede temaer. Det kan være svært (nærmest umuligt) at arbejde med eksempelvis børns sociale kompetencer uden ikke også at inddrage sprog, alsidig personlig udvikling, krop og bevægelse osv.

Derfor kan det i nogen grad opleves lidt kunstigt i den pædagogiske hverdag, at rette fokus mod ét bestemt tema. Det er helt almindeligt, at flere af temaerne naturligt flettes ind i hinanden, når vi er ude på noget med børnene. Derfor ønsket om fortsat at have hverdagsrutiner som ramme for de pædagogiske læreplaner, med mulighed for udvikling af flere kompetencer og færdigheder i ét samlet læringsmiljø.

En hverdagsrutine defineres som:

- Måltider og de praktiske gøremål som knytter sig an til måltidet.
- Modtagelse af- og afhentning af børn i dagpleje og institution.
- Sovebørn og dertilhørende gøremål.
- Badeværelsesrutiner.
- Garderoben.

En del af den viden vi har på 0-6 års området, retter et særligt fokus på læring i hverdagsituationer. Situationer der gentager sig hver dag i en daginstitution. Gentagelser som gøres så ofte, at de er blevet til vaner og rutiner så de kan være blevet "usynlige" i forhold til den høje læringsmæssige kvalitet de bidrager med, i den pædagogiske hverdag. I hverdagsituationer skal man ikke "opfinde" læring. Den sker helt af sig selv. Opgaven ligger i at finde ud af, hvilken læring børnegruppen er parat til – og hvilken læring der giver mening for barnet?

c):

På personalemødet giver institutionspersonalet positive tilbagemeldinger på arbejdet med pædagogiske læreplaner i 2016. De fastholder, at der i denne form, i højere grad kan fokuseres på pædagogik, hvor der drøftes hvilken udvikling og læring børnene tilegner sig.

Dagplejerne introduceres til temaet ud fra de enkelte teams evalueringer og den samlede evaluering for institutionen. Desuden vises en lille film, som beskriver læringspotentialer fra de 6 læreplanstemaer når de udfoldes samlet omkring et udendørs måltid og de dertilhørende gøremål.

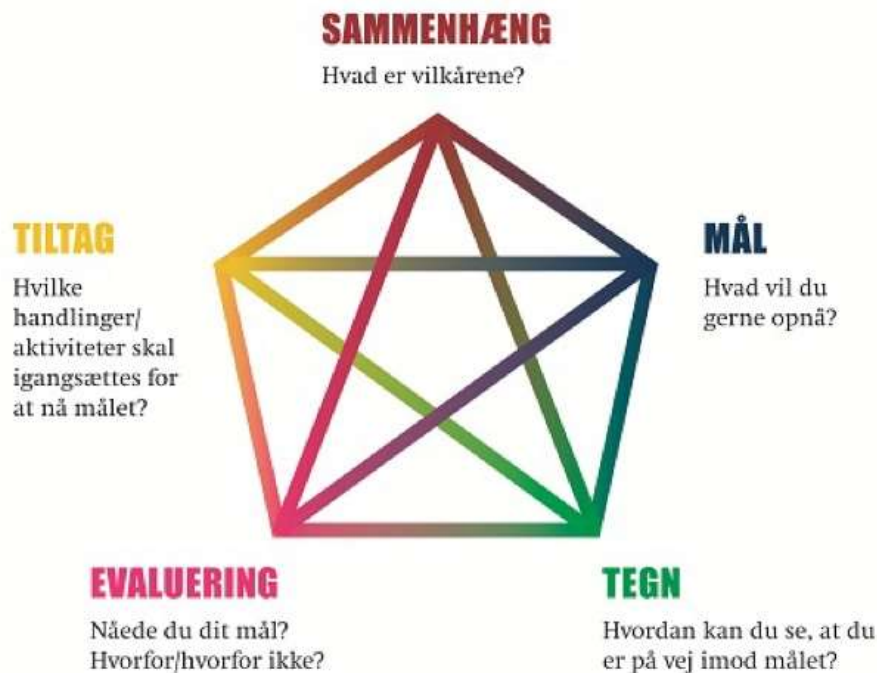
<https://www.youtube.com/watch?v=vweASReRNT0>

Efterfølgende drøftes temaet og den nye tilgang til arbejdet med pædagogiske læreplaner på legestuegruppemøder.

d):

Vi anvender i Dagtilbud Hovedgård SMTTE- modellen som skabelon for arbejdet med de pædagogiske læreplaner. Dette for, at personalet har et anvendeligt arbejdsredskab.

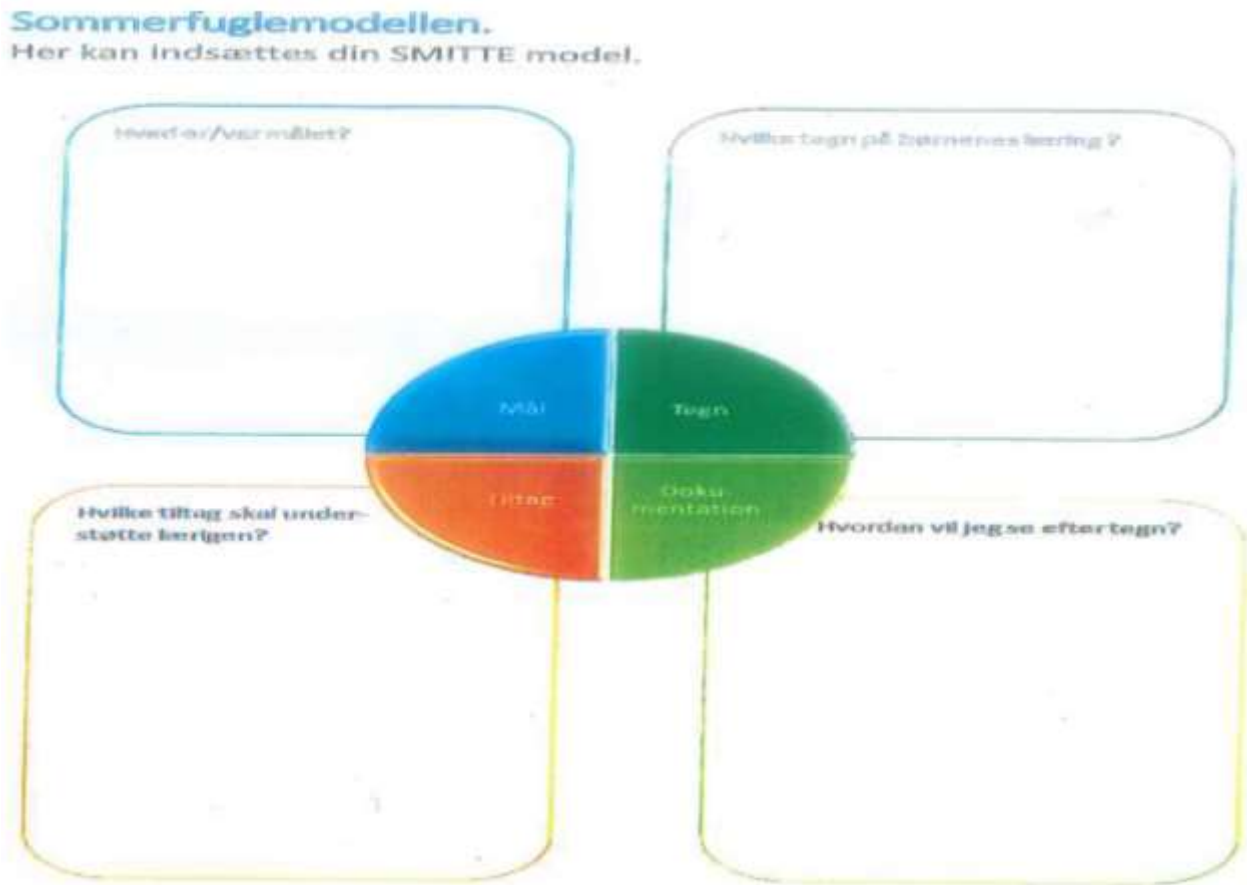

SMTTE-modellen er et fælles pædagogisk værktøj på tværs i organisationen. Den skal sikre et fælles sprog i samarbejdet på tværs af huse og team, og dermed understøtte den pædagogiske udvikling. Personalet aftaler, planlægger og skriftliggør indenfor de 5 overskrifter, hvordan de vil arbejde med deres læreplanseksperimenter. Desuden tydeliggøres hvilke- og hvor mange af de 6 overordnede temaer de kommer omkring.

SMTTE-modellen er desuden didaktisk anvendelig, fordi den har en formaliseret evalueringsform som giver mulighed for at ændre på alle områder undervejs i læreplanseksperimentet. Desuden styrker den afsluttende evaluering muligheden for at fastholde ny praksis eller at sætte nye mål.

For dagplejerne har det at skulle "flette" de 6 læreplanstemaer sammen, og ikke arbejde isoleret med et tema, været en ny øvebane. Derfor har det været en ledelsesmæssig tilgang, at den enkelte dagplejer, det første år, selv har måtte vælge den skabelon som hun har været mest komfortabel med. Det har medført, at nogle har anvendt SMTTE-modellen (som ovenfor), og andre har anvendt sommerfuglemodellen (se næste side).

Sommerfuglemodel. Figur 2

For "nemheds" skyld, samler denne evaluering personalets læreplanseksperimenter i SMTTE-modellens 5 overskrifter.

Hvad har vi arbejdet med?

Følgende er en sammenskrevet evaluering og nedslag i de pædagogiske læreplaner der er udarbejdet og eksperimenteret med i dagplejen og begge institutionshuse, i Dagtilbud Hovedgård.

Sammenhæng:

Hvad er vi nysgerrige på og undrer os over i vores pædagogiske praksis?

Hvilken nyttig læring kunne for børnene være relevant i forhold til dette? Hvad ved vi nu?

Måltidet:

- "Når der bliver sagt værsgo' til frokost, oplever vi, at en del børn ikke kan åbne deres madkasser selv. De bliver frustrerede over det, og må vente til de kan få hjælp. Også indholdet af madkassen, indeholder ting som skal åbnes – cheese dippers, små spegepølser, ostehaps m.m. Dette er også vanskeligt at åbne. Vi ønsker at børnene skal opleve sig som en succes i forbindelse med måltidet".
- "Når vi spiser handler rigtig meget af snakken om hvad vi skal have at spise, eller pas på koppen ikke vælter, ikke lege med maden osv. Jeg vil gerne have at vi får mere snak om hverdagen og hverdagsbegreber når vi spiser".
- "Det vil være godt for mine børn, at de lærer at dække bord".
- "Papegøjerne har faste pladser under frokosten og finder deres eget krus, inden de sætter sig til bords. Vi oplever en børnegruppe der har svært ved at udsætte egne behov, og vente på tur. De snakker højt i munden på hinanden. De siger eksempelvis ud i luften "jeg vil have vand", fremfor at henvende sig til den der har vandkanden ved sig. Det kan også være svært for nogle at holde opmærksomheden ved sit eget bord".

Modtagelse og afhentning af børn:

- "Mange børn har svært ved at sige farvel til deres forældre når de afleveres – det vil vi gerne ændre på".

Garderoben:

- "Mine børn viser tegn på at ville selv. Det tyder på at jeg kan gøre dem mere selvhjulpne".
- "På Roden har vi en fælles garderobe til 45 børn. Der ligger ofte tøj og andre ting på gulvet, hvilket gør garderoben uoverskuelig. Børnene har ofte svært ved at finde det tøj de har brug for, og vi voksne kan have svært ved at hjælpe det enkelte barn, fordi barnets tøj ikke er på den rette plads".
- "Årstiden kalder på regntøj, termotøj og flyverdragter. Vi har ofte mange børn i garderoben der alle skal have hjælp med at få lynet, knappet, trukket bukser over støvlerne m.m. Det giver ofte laaaaang ventetid for børn der har brug for voksenstøtte til at lykkes med disse ting. Derfor vil vi målsætte os i forhold til de 4 årige børn på teamet, som skal blive mere selvhjulpne med deres påklædning af overtøj. Når vi øver os sammen med børnene, vil vi have fokus på at sætte relevante ord på, – f.eks. regnvejr, våd, stor, mønstre osv. Vi vil desuden sikre, at børnene får anvendt principperne for turtagninger".
- "I garderoben er der ofte meget overtøj, fodtøj og skiftetøj som ligger og flyder på gulvet og samlet i bunker i bunden af børnenes garderober. Tøj bliver forbyttet, og ofte ser vi børn der ikke kan finde deres overtøj og fodtøj for bare rod. Derfor vil det være en nyttig læring for børnene, at kunne holde orden på deres eget rum. Det vil sige, at lære at hænge overtøj op, skiftetøj i poser, rent skiftetøj i kurven og fodtøj i bunden af rummet. Vi vil som udgangspunkt afgrænse det til, at målgruppen for denne læring er uglebørnene, og at de skal lære at hænge overtøj op samt at sætte fodtøjet i bunden af rummet".

Badeværelsesrutiner:

- "Det er vigtigt, at børnene lærer at sidde på potte og toilettræner".
- "Det er ikke en "selvfølge" for mine børn, hvornår der skal vaskes hænder. Det skal mine børn lære".
- "Børnene viser stor interesse for potten. Det er nu jeg skal gribe chancen for at gøre dem blefri".
- "Vi har igennem en længere periode haft 9 børn der bruger ble. De er alle mellem 3 og 4 år, og vi tænker de har brug for hjælp og guidning i deres videre udvikling. Vi har

opfordret alle forældrene til at bruge sommerferien på at øve børnene i at blive blefri og gå på toilettet. Da ferien var slut, brugte alle 9 børn fortsat ble”.

Mål – Læringsmål:

Hvad skal børnene lære?

Måltidet:

- At børnene selv kan åbne deres madkasser og indholdet deri.
- At børnene kan flere hverdagsbegreber og kan fortælle om hverdagen.
- At børnene kender til den RUNDE tallerken, kan farverne på dem, ved hvad bestik er.
- Børnene skal lære at dække bordet. X og Y skal kunne sætte tallerken + krus med vejledning. Z skal kunne dække bord uden vejledning.
- Mine børn skal kunne benævne hvad de vil have at spise.
- Børnene skal lære ”gode” madvaner omkring måltidet. De skal lære at sende fadene rundt til hinanden. De skal lære at smøre deres egen mad. De skal lære selv at hælde vand op i deres krus.

Modtagelse og afhentning af børn:

- Ved at sige ”vi ses” frem for ”farvel”, kan vi lære børnene at man ikke tager afsked, men at det er et på gensyn. Vi vil lære ugleerne selv at kunne sige ”vi ses” til deres forældre.

Garderoben:

- Ugleerne skal lære at holde orden på deres eget rum. Overtøjet op på knagene – fodtøjet samlet og pænt i bunden af deres rum.
- De 4 årige skal lære at trække regnbukser/termobukser ud over støvlerne
- Vi vil opnå, at der fremadrettet bliver mere orden i garderoben. Det er et fælles ansvar for både børn, forældre og personale. Hvis man ser noget på gulvet skal det samles op og lægges på plads. Ugleerne skal selv trække overtøj og fodtøj af samt hænge overtøjet

på plads og fodtøjet i egen garderobe. Papegøjerne skal med guidning og hjælp tage jakke og sko af og lægge det i egen garderobe.

- Mine børn skal øve sig i at tage tøj af og på.

Badeværelsesrutiner:

- Alle 9 børn bliver blefri, og med støtte bliver selvhjulpne med at gå på toilet.
- At børnene bliver mere kropsbevidste og får interesse for toilettet/potten.
- At børnene bliver fortrolige med at sidde på potte.
- At det bliver en vane at vaske fingre, blive mere selvhjulpne, vente på tur, tælle fingre og dufte.
- At gøre børnene trygge ved toiletbesøg.

Tiltag:

**Hvilke pædagogiske tiltag er nødvendige for at skabe den ønskede læring?
Hvordan er forældrene tænkt ind, så man som forælder kan være med til at understøtte det i arbejder med?**

Måltidet:

- Vi vil til måltidet om tirsdagen have særligt fokus på, at sidde med benene under bordet. Vi vil opfordre børnene til at bede om det de gerne vil have, og henvende sig til det barn, som har mulighed for at sende videre. Vi vil have fokus på, at man taler med dem man sidder ved bord med, og at man lytter til den der taler. Vi vil hjælpe dem med

at vente på tur, og give plads til de børn som skal bruge tid når de taler. Vi vil påtale, at man ikke taler med mad i munden. Vi vil opfordre til selv at prøve at smøre og hælde vand op. Vi orienterer forældrene gennem nyhedsbrevet og ellers løbende på DayCare.

- Alle mine børn skal skiftes til at dække bord og tage af. Der bliver sat navn og farve på hver ting. Vi skal tælle hvor mange vi er, og finde ud af hvem der mangler.
- Jeg skal sørge for at alle mine børn får øvet sig. Jeg skal vise dem hvordan man gør. Vi skal have faste pladser under hele forløbet.
- Jeg skal snakke om hvad vi bruger – eks, gafflen, kniven, skeen. Jeg skal nævne farverne på krus og tallerken. Jeg skal have en aktivitet i gang for 2 af mine børn – ellers overtager de borddækningen fra de andre. De bliver sat op til bordet og skal skære agurk eller lign til os alle.
- Jeg skal have billeder på bordet som passer til den enkelte uge (materiale til forskningsprojektet vi lærer sprog. Temaet er "Min hverdag"). Jeg skal sætte ord på hvad vi har lavet om formiddagen. Jeg vil smøre et fad med madder om formiddagen, så det er klar til frokost. Det giver mig mulighed for at være mere nærværende og lyttende under måltidet. Jeg vil hjælpe børnene med at vente på tur når de taler.
- Vi vil opmuntre til- og guide børnene i, hvordan de bedst åbner deres madkasse, og de skal have ros når det lykkes. Vi vil vurdere om barnet har en madkasse det kan lære at åbne? Hvis ikke, vil vi tage kontakt til forældrene og opfordre til at sende en anden madkasse med som de sammen hjemme har "tjekket" om barnet kan åbne. Vi vil sende nyhedsbrev til forældrene med information om vores fokus i denne periode. Vi vil desuden bede dem om at se efter om deres barn kan åbne det der er i madkassen? Hvis ikke vil vi opfordre til at for-åbne de ting i madpakken som er pakket ind.

Modtagelse og afhentning af børn:

- Vi voksne skal også ændre sproget til at sige "vi ses". Sætte ord på sammen med barnet, vi siger "vi ses" til far eller mor – I ses jo igen i eftermiddag. Vi vil samle børnene og fortælle dem hvordan "reglerne" bliver når man bliver afleveret. Her lærer børnene, at vi har en vinkesofa, man gerne må vinke "vi ses" med en bestemt voksen – men hvis det ikke er med "sprutten", så bliver det der hvor den voksne er i gang med at lege sammen med de andre børn.

Garderoben:

- Jeg vil tale med børnene om vejret og om hvad det betyder for det tøj vi skal have på ude. Jeg vil synge fagtesange og lære børnene om hænder, arme og ben.

- Vi vil guide de 4 årige til selv at kunne trække bukser ud over støvlerne. Desuden skal børnene være rollemodeller for hinanden, så dem der lærer det nemt kan hjælpe de andre børn. Nyhedsbrev sendes til forældrene, hvor de opfordres til også at øve med deres barn hjemme.
- Uglerne skal lære om hvordan overtøj skal vende – hvad er ret og vrang? Hvordan bruger man stroppen i overtøjet?
- Give tid og vejlede uglerne i selv at tage fodtøj af. Opfordre børnene til at hjælpe hinanden. Guide papegøjerne i at finde deres egen garderobeplads. Hjælpe med at vente på tur. Benævne de forskellige beklædningsgenstande.

På næste side er et eksempel på, hvordan forældrene blev inddraget i forbindelse med hverdagsrutinen i garderoben. Sedlen blev hængt op i vindfanget ved garderoben, så den kunne ses af alle forældre.

Kære forældre

Vores læreplanstema handler for øjeblikket om at holde orden i garderoben. Vi har i den forbindelse brug for at I, inden I går hjem, sammen med jeres barn, kigger på barnets garderobe og sammen sørger for at:

- Overtøjet hænger på knagen i garderoben.
- Fodtøjet er på plads i garderoben, dvs. ikke på gulvet.
- Der er det skiftetøj, der er behov for i skabet / kassen.
- Der er ryddeligt omkring garderoben.

Tak for hjælpen

Hilsen Personale og børn på Roden

Badeværelsesrutiner:

- Jeg vil give alle børn mulighed for at komme på toilet/potte efter hvert måltid.
- Fortælle om hvorfor vi vasker hænder, bruge ord som ovenpå, imellem og under. Tælle fingre. Vise børnene hvordan man gør.
- Jeg vil sørge for at toilet og potte gøres til en hyggestund, hvor vi taler om hvad vi har leget – eller om det vi skal bagefter. Vi kan også læse bøger, synge sange osv. Børnene skal opleve, at det er naturligt. Jeg vil inddrage forældrene, så de ved hvilken ramme jeg ”træner” deres børn i. Og så er det vigtigt, at børnene har ekstra undertøj og bukser med.
- Vi vil lave aftaler med forældrene om, at deres børn møder i børnehaven uden ble. Vi aftaler faste tidspunkter på dagen for hvornår børnene skal på toilettet. Vi skal hjælpe og guide dem derud, og støtte dem i at gå på toilet. Vi skal være særligt opmærksomme på at tyde børnenes signaler så vi får dem på toilettet i rette tid. Når der har været uheld skal vi være helt objektive og sige ”du har tisset” – ”jeg finder noget nyt undertøj til dig”. Vi skal rose barnet hver gang det lykkes dem at tisse m.m. i toilettet. Denne ”procedure” videregives til forældrene, så de også gør det samme hjemme.

Tegn:**Hvordan kan vi se vi er på rette vej? Hvilke tegn bør blive tydelige undervejs?**

Måltidet:

- Mine børn kan benævne eller pege på de forskellige farver som servicen har. De kan se forskel på rund, firkantet, flad og dyb.
- Børnene deltager i snakken omkring bordet, og er gode til at lytte til hinanden og vente på det bliver ens tur. Børnene bliver mere interesserede i temaets/ugens måleord, når de ligger på bordet og vi taler om dem under måltidet.
- Børnenes sprog udvikles, de kan benævne det vi spiser og de kan med ord sige til.
- Børnene begynder at smøre deres egen mad. De kan sende det videre som der bliver bedt om. De begynder at kunne hælde vand i eget krus.
- Børnene kan åbne deres madkasser og indholdet selv.

Modtagelse og afhentning af børn:

- Vi hører børnene sige "vi ses", og det bliver nemmere for nogle børn at blive afleveret. Det bliver tydeligt for både børn og forældre hvordan strukturen for aflevering er.

Garderoben:

- Børnene begynder at gøre tingene selv. De spejler sig i hinanden.
- At de 4 årige selv forsøger at trække ud over støvlerne – inden de beder om hjælp. At flere 4 årige ved egen mestring får trukket bukserne ud over deres støvler,
- At uglernes overtøj er vendt rigtigt. At deres overtøj hænger på krogene. At uglernes fodtøj står samlet i rummet og deres skiftefodtøj står i bunden af deres garderoberum.
- At papegøjerne selv tager jakke og fodtøj af, og lægger det i egen garderobe. At vi ser at der er mere ryddeligt i garderoben, og at vi ikke skal "tilbage" og rydde op på gulvet.

Badeværelsesrutiner:

- At børnene bliver mere trygge ved at gå på toilettet. At børnene får færre og færre uheld – og helst helt undgår dem. At vi oplever en stor forældreopbakning.

- At børnene selv finder potterne frem, og at de begynder at hjælpe med tøjet.
- At børnene selv viser interesse for potten, og at de siger til når de har gjort i bleen. At de viser interesse for en ny ble.
- At børnene viser nysgerrighed på at få vasket hænder. At de selv går på badeværelset når de kommer ind fra udeleg og inden vi skal spise.

Evaluering:

Så vi de tegn vi gerne ville se undervejs i processen? Hvad har været udbyttet af den pædagogiske indsats?

Måltidet:

- Børnene er blevet rigtigt gode til at åbne madkasserne. Vi fandt ud af, at det var en smart ide, at ligge sakse på bordet. Herved kunne børnene selv klippe det emballage op

som var inden i madpakken. Så fik de øvet- eller lært sig at klippe og styrket finmotorikken. Vi opdagede, at det var en god ide med små vandkander, og at de ikke skulle være helt fyldt op. Så kunne børnene ret hurtigt selv hælde op i deres krus. Børnene er blevet gode til søge hjælp eller at tilbyde den til de andre børn ved bordet.

- Børnene er blevet rigtig gode til at tale om hverdagsting. Der er helt klart forskel på om jeg har smurt madder først – eller om vi smører ved bordet. Jeg har et barn som meget gerne "kommer til" at svare for de andre børn, når vi snakker sammen. Jeg har fundet ud af, at hvis barnet får lov at stille de andre børn spørgsmål, så er fokuset flyttet fra at tale til at lytte.
- Børnene er blevet gode til at kende forskel på former, antal og farver. Børnene er meget aktive i borddækningen. Gentagelser er godt for børnenes læring. Jeg skal huske det er en proces, og at børnene har brug for den hjælp der skal til. Det er dejligt at høre børnene selv snakke med hinanden om farver, former og antal.
- Ved begyndelsen af læreplanen kunne ca. 16 børn smøre deres mad, og ca. 12 kunne hælde vand op i deres krus. Nu kan alle smøre – én har brug for opfordring til det. Alle kan hælde vand op – 2 børn har svært ved at vurdere hvornår der er vand nok i kruset. Det er stadig svært for halvdelen af børnene, at sende fade videre, her skal vi fortsat øve os. Vi har sammen med børnene lavet en plakat med hvad de mener er gode bordmanerer.

Modtagelse og afhentning af børn:

- Vi kan konkludere, at vores indsats har rykket nogle børn fra at skulle have voksenhjælp ved aflevering til selv at mestre at kunne sige "vi ses". De øvrige uglebørn er på vej – nogle dage skal de have voksenstøtte, andre dage klarer de det selv. Umiddelbart synes vi også at det smitter af på de øvrige børn i huset. Det virker til, at vi kan flytte "stemningen" hos barnet ved at tale om et på gensyn fremfor en afsked. Vores struktur og pædagogik skal skrives ind i en faglig standard.

Garderoben:

- Jeg oplever en umiddelbar glæde hos børnene når de oplever at de lykkes med af og påklædning. Deres motoriske færdigheder er blevet styrket, og i det hele taget er der sket noget med det enkelte barns udvikling. Desuden ser jeg børn der er meget optagede af at hjælpe hinanden.
- Vi er ikke nået i mål. Derfor ønsker vi at tage denne læreplan op igen i første halvdel af 2018. Vi ser fortsat at langt de fleste uglebørn propper alt overtøjet ind i bunden af rummet med støvlerne ovenpå eller lagt på gulvet. Til næste gang skal vi have styrket den visuelle guidning i hvordan et "rigtigt" resultat ser ud. Samtidig skal vi være langt mere tydelige i, hvad vi forventer at et uglebarn skal kunne mestre i garderoben – og vi skal gå foran og vise hvordan.
- Da vi begyndte på læreplanen kunne halvdelen af de 4 årige selv trække bukser ud over støvlerne. Andre mente overhovedet ikke de kunne – men kunne med guidning, og nogle kunne ikke selv. Børnegruppen har vist sig både at være ihærdige og robuste, når vi har "udfordret" dem med at skulle lære selv. Vi er næsten i mål med at alle kan selv. Vi har haft et overordnet tema der hedder vejret. Så i garderoben har vi brugt god tid på at tale om de fokusord der har været koblet til temaet.
- Ligesom med forældreopslaget, hvor vi illustrerer hvordan vi gerne ser garderoben "efterladt", har vi haft børnene med i garderoben, hvor vi har vist dem hvordan vi synes en garderobe skal se ud. Det har været en succes. Det lykkes dog allerbedst når vi selv er med i garderoben og kan hjælpe og guide på vej i tøjet, eller når børnene kommer ind fra legepladsen. Ifølge vores optællinger kan vi se at børnene har rykket sig. Vi lavede optælling den 28/9 og igen den 20/11. Her kan vi se mærkbare ændringer, så langt størstedelen af børnegruppen er i stand til at hænge overtøj i stroppe på knagen. Der er absolut mest tøj på gulvet når tøjet er vådt eller beskidt. Så oplever vi, at mange børn ikke har lyst til at røre ved deres tøj. Af en eller anden grund ser vi mange tegninger flyde på gulvet i garderoben.

Badeværelsesrutiner:

- Mine 2 store børn mestrer nu helt selv at vaske hænder – og de forstår og kan sætte ord på, hvorfor det er godt at vaske hænder. De er blevet supergode til at tælle til 5. De små er på vej, viser interesse og øver sig.
- Forløbet har været lidt anderledes end forventet. Den ene af mine børn ville pludselig sidde på toilet i stedet for potte. Det gjorde, at en af mine andre børn også ville det. Men så gik fokus fra at tisse i potte, til at øve sig i at sidde på toilet. Renligheden er endnu ikke kommet. De øvrige børn er helt med på at øve sig på potten. Jeg skal blive ved med at øve som en helt naturlig del af hverdagen – så skal det nok komme.
- Det har været rigtig godt med pottetræning. Det at gøre det til en hyggestund hvor vi læser og taler om alt muligt, har været en succes. 9 ud af 10 gange kommer der noget i potten. Børnene har ikke lavet i bleen de sidste 2 måneder, kun en enkelt "tissetår" en gang imellem. De siger ikke selv til *inden* de tisser, men når de *har* tisset. Jeg har aftalt med forældrene, at børnene prøver at gå lidt uden ble i juleferien. Pigerne har hygget sig på potten, og er blevet fortrolige med den.
- Alle er interesserede i at tisse og lave i potten og på toilet. De små hygger sig med det – især når vi læser bøger derude. Den ene dreng er blevet blefri og den anden er godt på vej. Han kommer og fortæller hver gang inden han skal lave stort. Vi prøver derfor også lidt af med ikke at have ble på hos mig.
- Alle 9 børn er blevet renlige og vurderer nu også selv hvornår de skal på toilettet. De blev mere og mere trykke ved at på toilet undervejs i processen. Her begyndte de også selv at give udtryk for behovet for at komme på toilet. Vi har haft "toiletalarm" på stuens telefon. Det har været en god hjælp for personalet med en sådan struktur. Børnene har set hinanden gå på toilet, og har dermed opdaget at de var "sammen" om noget. Vi har aftalt med børnene, at de voksne skulle "passe" på deres leg når de skulle på toilet. Det har gjort at de vidste at deres leg var der når de kom tilbage. Vi har haft et godt samarbejde med forældrene som har bakket op. Nogle har skulle guides mere end andre. Det har virket godt at udlevere folderen "at blive blefri". Vi har haft en fælles kommunikation omkring når barnet skulle på toilet. Det har betydet, at vi har sagt det samme, både i institutionen og hjemme.

En faglig standard

Som en del af rammesætningen for arbejdet med pædagogiske læreplaner, har vi fortsat ønsket, at erfaringerne fra læreplaneksperimenterne skulle udmøntes i en faglig standard, som afsæt for en varig pædagogisk implementering i hverdagen. Det betyder, at hvis evalueringen af et læreplanstema viser så god effekt, at det er "den gode måde at gøre det på" i forhold til den nuværende børnegruppe - så overføres evalueringen til en faglig standard. På næste side vises et eksempel for læreplanstemaet modtagelse af børn - "Vi ses".

FAGLIG STANDARD – TEAM: Naturbørnehaven

TEMA – modtagelse af børn - "Vi ses"

Baggrund:

På nuværende tidspunkt er det meget forskelligt hvordan børnene bliver afleveret i naturbørnehaven. Forældrene er usikre på hvilken voksen de kan aflevere deres barn til og ofte bliver det barnet som bestemmer hvem det vil vinke med. Dette kan resultere i at andre aktiviteter afbrydes.

Mål/læringsmål

Vi vil opnå, at det er tydeligt hvem barnet kan få hjælp fra ved aflevering og hvem forældrene kan henvende sig til hvis de har beskeder eller andet de vil formidle.

Vi får herved synliggjort at de igangværende aktiviteter om morgenen har høj pædagogisk kvalitet og ikke er noget vi bare afbryder.

Vi vil gerne lære ugerne selv at kunne sige "vi ses" til deres forældre

Det ønsker vi at se:

At forældrene viser interesse for vores tiltag. De benytter sprutten hvis barnet har brug hjælp.

At ugerne selv begynder at sige "vi ses".

Forældreguide:

Støtte op om, at barnet kan vinke med sprutten eller hos en voksen ved aktiviteten.

Opfordre og støtte sit barn i, at det kan mestre selv at sige "vi ses".

Sådan gør vi:

Sprutten skal synliggøres via billede i garderoben af sprutten den pågældende dag.

Sprutten er ansvarlig for at skrive de beskeder (store som små) den har modtaget i vores huskat.

Samling hvor vi taler med børnene omkring hvordan det skal være når man bliver afleveret i børnehaven nu

Gå fra at vi siger "farvel" til vi siger "vi ses".

Sprutten vil hjælpe med at sige vi ses i den røde sofa ved kontoret eller ved morgenmadsbordet.

Det vil sige at der ikke kan siges vi ses i garderoben.

Barnet må gerne sige vi ses ved en bestemt voksen men dette skal foregå ved den aktivitet den pågældende voksen er i.

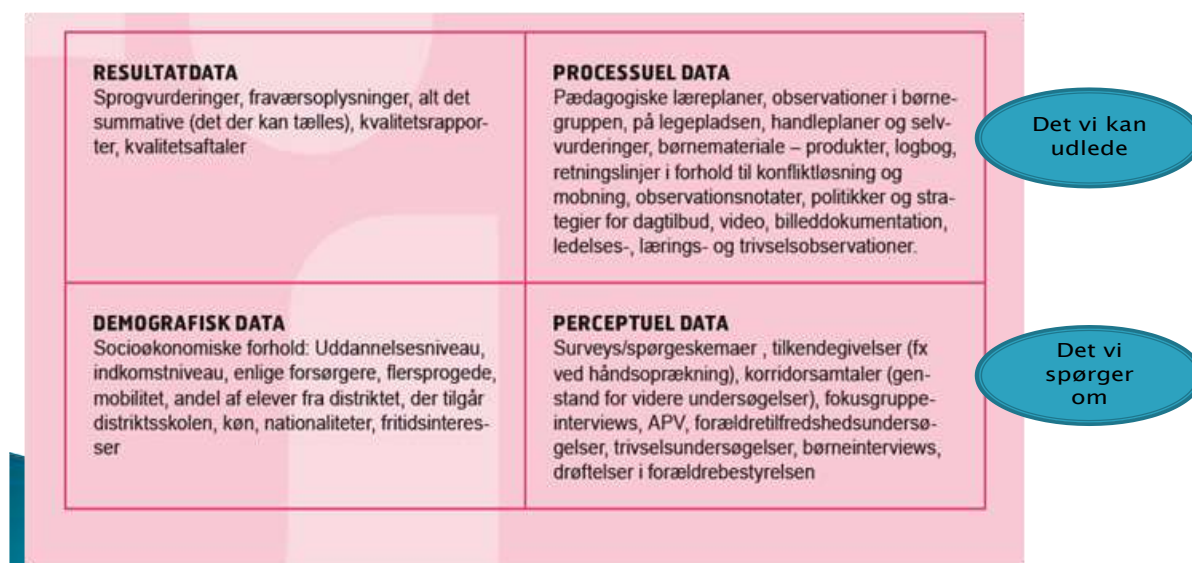
Vil du vide mere:

Erfaringer til det fortsatte arbejde med pædagogiske læreplaner:

Som en del af arbejdet med de pædagogiske læreplaner, har personalet fortsat øvet sig med at arbejde med data som værktøj til at kvalificere de pædagogiske processer og det pædagogiske udbytte:

Data, hvad mener vi med det?

► Dataformer:

Personalet har brugt billedokumentation, børneinterviews, observationer på teamet og faglig sparring, samtaler, spørgeskemaer m.m.

I evalueringsdelen har det mest været konklusionen fra de forskellige dataanvendelser som er nedfældet i læreplanstemaerne. Et eksempel på datadokumentation har været resultatdata i forhold til hverdagsrutinen modtagelse og afhentning af børn. Den har set sådan ud:

Dataindsamling for modtagelse af børn **før** læreplan.

Barnets navn:	Siger selv "Vi ses"	Har brug for voksenhjælp
	X	
		X
		X
		X
	X	
	X	

Dataindsamling for modtagelse af børn **efter** læreplan

Barnets navn	Siger selv "Vi ses"	Har brug for voksenhjælp
	X	
	X	
		X
	X	
	X	
	X	

Det er spændende at anvende data som afsæt for en del af vores pædagogiske praksis, og med flere forsøg og større erfaringsdannelser, vil det over tid styrkes i organisationen. Balancen bliver, både at kunne indsamle resultatdata som "bevis" for udvikling og progression, men samtidig også at turde stole så meget på sin faglighed, at observationer i børnegruppen og den faglige sparring i organisationen, forbliver kvalificeret dokumentation også.

Konklusion:

Personalet, i såvel institution som i dagplejen, har givet positive tilbagemeldinger på at arbejde med ét overordnet tema der indeholder flere af læreplanstemaerne i de pædagogiske processer. Det har styrket fokus på det pædagogiske indhold fremfor på nogle bestemte aktiviteter, der knytter sig til et selvstændigt læreplanstema. Derigennem har vi fået sat en væsentlig, og for børnene meningsfuld værdi, på de gøremål der knytter sig til en stor del af børnenes dagligdag i dagplejen, vuggestuen og i børnehaven.

I forhold til SMTTE-modellens **sammenhænge**, har personalet bl.a. været nysgerrige på børns læring i forbindelse med måltider, aflevering om morgenen, garderoben og toiletvaner. Det har været en god hjælp for personalet, at de ikke har skulle "opfinde" læring, men i stedet se på hvad børn lærer, når de er i en hverdagsrutine. Det har været med til at holde fokus på pædagogik og børnenes læring fremfor strukturen omkring den.

Ser vi på **målene/læringsmålene** har ønsket været at styrke børnenes kompetencer og færdigheder indenfor de 6 læreplanstemaer. Sprog, sociale kompetencer, alsidig personlig udvikling, krop og bevægelse, natur og naturfænomener samt kulturelle udtryksformer, har været elementer i de pædagogiske læreplaner. Den enkelte pædagogiske læreplan, har haft et overordnet fokus, men med inddragelse af flere af de øvrige temaer i de pædagogiske processer for læreplanseksperimentet.

Når personalet har skulle sætte et mål for børnenes læring, har de "anvendt" hjælpesætningerne: "**Hvornår er jeg som barn en succes i forhold til?**" – og "**Det er jeg når jeg kan**".

På den måde har det været en hjælp til at stille kriterier op, således at nogle børn eksempelvis skulle lære at trække bukser over støvlerne i garderoben, mens andre var parate til at lære om ret og vrang, hænge overtøj på knagen m.m.

Tiltagene har i udstrakt grad været centreret omkring at skabe den nødvendige ramme og de gode betingelser for at gennemføre læreplaneksperimenterne. Personalet har været dygtige til at betragte og analysere hverdagsrutinerne, og ud fra det, gøre sig fine overvejelser over hvilke ændringer der har været brug for, for at skabe den ønskede læring for børnene. Ligeledes har forældrene været fint inddraget i samarbejdet.

Overvejelserne for de ønskede forandringer har været tydeliggjort i SMTTE-modellens **tegn** – hvad skal være tydeligt for at se at vi er på rette vej? Den sproglige udvikling omkring måltiderne. De praktiske færdigheder med at smøre, hælde vand op, åbne madkasse og kunne klippe emballage. Et "Vi ses" – fremfor et farvel, færdigheder i garderoben eller børn der bliver trykke ved potte/toilet og efterfølgende bliver blefri.

Evalueringerne giver et billede af, at mange af læreplaneksperimenterne har haft en god effekt. De fleste er nået i mål med det ønskede, men nogle har også evalueret, at børnene ikke har opnået den færdighed eller kompetence som var læringsmålet i læreplanen. Her har personalet gjort sig fine overvejelser over, hvilke årsager der kunne ligge til grund for at "læringen" udeblev, og hvilke forudsætninger der skal til næste gang der arbejdes med læringsmålet.

Samlet er det tydeligt, at børnene har profiteret af de pædagogiske indsatser.

Det har været lærerigt at arbejde med hverdagsrutinerne. Vi er blevet klogere på at sætte læringsmål for børnene og ikke blive blinde på strukturændringer for de voksne. Hverdagsrutiner indeholder så meget forskellig og nyttig læring som er væsentlig at mestre, både for barnets egen personlige udvikling - men i høj grad også i samspillet med andre børn og voksne.

Fortsatte overvejelser:

- Vi fortsætter med hverdagsrutiner som rammen for læreplanerne i første halvår af 2018.
- Master for styrket pædagogisk læreplan forventes implementeret fra sommeren 2018. Den vil bl.a. indeholde udfoldede beskrivelser af de 6 læreplanstemaer, og har et øget fokus på fælles brede læringsmål. Hvilke pædagogiske læringsmiljøer skal skabes for at understøtte børnenes læring? Hvad betyder det for arbejdet med pædagogiske læreplaner i Dagtilbud Hovedgård?
- Hvordan kan vi fortsat øve os og styrke evnen til, at dataanvendelse bliver et meningsfuldt og værdifuldt afsæt for nogle af vores pædagogiske indsatser?

